

Prijedlog u pisanom ili elektronskom obliku treba uputiti na:

Upravni odbor HDBZ

Tajnica HDBZ prof. dr. sc. Renata Bažok (rbazok@agr.hr)

Zavod za poljoprivrednu zoologiju, Agronomski fakultet

Svetošimunska 25, 10 000 Zagreb

najkasnije do **20. prosinca 2012.** godine.

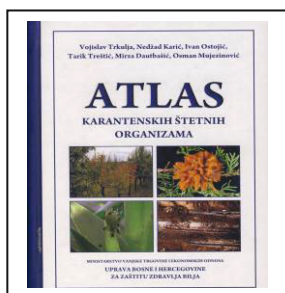
Zahvaljujemo na suradnji uz srdačan pozdrav

Predsjednica HDBZ:

Prof. dr. sc. Jasminka Igrc Barčić

NOVA IZDANJA

NOVA KNIGA IZ BILJNOGA ZDRAVSTVA

Bosansko-hercegovački znanstvenici Vojslav Trkulja, Nedžad Karić, Ivan Ostojić, Tarik Treštić, Mirza Dautbašić i Osman Mujezinović napisali su knjigu **ATLAS KARANTENSKIH ŠTETNIH ORGANIZAMA**. Nakladnik je knjige Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, Uprava B i H za zaštitu zdravlja bilja. Tisak je Grafomark Laktaši, a izašla je 2012. Knjigu su prema svojim specijalnostima recenzirali Jovo Stojčić, Milan Glavaš, Milan Pernek i Mirjana Sabo. Knjige ima 668

stranica, uz tekst preko 1500 fotografija koje dopunjuju teks i čine ga razumljivijim.

Atlas karantenskih štetnih organizama napisan je zato što postoji velika međunarodna prijetnja da se brojne vrste karantenskih štetnih organizama prošire u udaljene dijelove svijeta. Odabir štetnih organizama i njihovi opisi napisani su prema bazama podataka EPPO-a (PQR – EPPO, Plant quarantine information retrieval system). U knjizi su opisani kukci, grinje, nematode, bakterije, gljive, virusi, viroidi, fitoplazme, spiroplazme i parazitske cvjetnice. Tekst je raspoređen prema BiH, EU i EPPO listama:

LISTA I obuhvaća štetne organizme čije se unošenje i širenje zabranjuje: **Dio A** navodi štetne organizme čije se unošenje i širenje zabranjuje u Bosni i Hercegovini, u **Odjeljku 1** navode se organizmi za koje nije poznato da su prisutni u BiH, a u **Odjeljak 2** uvršteni su štetni organizmi za koje je poznato da su prisutni u BiH; te **Dio B** navodi štetne organizme čije se unošenje zabranjuje u određena područja i njihovo širenje unutar tih područja.

LISTA II obuhvaća štetne organizme čije se unošenje i širenje zabranjuje ako se utvrde na određenom bilju ili određenom biljnim proizvodima, **Dio A** – također vrijedi za BiH s time da **Odjeljak 1** obuhvaća štetne organizme za koje nije poznato da su prisutni u BiH, a **Odjeljak 2** one štetne organizme za koje je poznato da su prisutni u BiH; u **Dio B** uvršteni su štetni organizmi čije se

unošenje i širenje zabranjuje u zaštićenim područjima ako se utvrdi njihova prisutnost na određenom bilju ili biljnim proizvodima.

Gradivo iz ovog Atlasa ukratko ćemo prikazati prema vrstama štetnih organizama, a napose ćemo se osvrnuti na one štetne organizma koji dolaze na poljoprivrednim gospodarskim biljnim vrstama. Većina ugroženih ili potencijalno ugroženih gospodarski važnih domaćina u bosansko-hercegovačkim i našim krajevima pripada vrstama iz porodica Solanaceae, Cucurbitaceae, Brassicaceae, Fabaceae, Apiaceae, Poaceae, Rosaceae, Rutaceae i Vitaceae.

Štetnim organizmima najopterećeniji su krumpir, te vrste iz rodova *Prunus* i *Citrus*. Od šumarskih vrsta ugroženije su četinjače nego listače.

Štetni kukci. Od svih opisanih organizama u Atlasu kukci su najbrojnija skupina. Ukupno je opisano 118 vrsta. Razvrstani su u 6 redova, 34 porodice i 66 rodova. Najbrojniji su kornjaši (Coleoptera) obuhvaćaju 7 porodica, 20 rodova i 37 vrsta. U Listu I/A1 uvršteno je 58 vrsta kukaca, I/A2 u listu 6 vrsta, I/B 3 vrste, u listu II/A1 34 vrste, II/A2 6 i u listu II/B 11 vrsta kukaca. Neki kukaci napadaju samo pojedine biljne vrste ili nekoliko vrsta, a neki su polifagni. Ekonomska važnost značaj im je vrlo različita, jer svojim domaćinima (šumskom, poljoprivrednom, ukrasnom bilju i cvijeću) čine različite štete, od neznatnih šteta do vrlo velikih šteta. Jedna skupina kukaca ima veću važnost po vektorskoj ulozi u širenju drugih štetnih organizama nego kao štetnici.

Grinje. Opisane su samo 4 vrste grinja kao karantenski organizami. Od njih jedna vrsta dolazi na četinjačama, dvije na listačama (ugrožene su *Citrus* spp.) i jedna na fuksijama.

Nematode. U većini slučajeva nematode naseljavaju korijen, ali ih može se naći i u plodovima, pa i u drvenastim dijelovima. U Atlasu je opisano 17 vrsta nematoda. Samo vrsta *Bursaphelenchus xylophilus* – borova nematoda dolazi na četinjačama (bor, jela, pačempres, cedar, ariš i duglazija). Ostale su štetnici poljoprivrednih biljaka, a glavni su im domaćini krumpir, rajčica, šećerna repa, jagoda, kukuruz, razne povrtnice, agrumi i dr. Štetnost nematoda očituje se u vrlo velikom smanjenju prinosa napadnutih biljaka. Nekoliko vrsta utvrđeno je i u našim krajevima.

Bakterije. U ovoj knjizi opisane su 23 vrste bakterija, razvrstane u 6 porodica i 8 rodova. Među njima ima nekoliko vrsta koje dolaze i u našim krajevima. U većini slučajeva bakterije uzrokuju bolesti lišća i plodova, a posljedice mogu biti katastrofalne. Kao primjer navode se ove vrste: *Xylella fastidiosa* opisana je kao „najdestruktivnija bolest slatke naranče na svijetu“, *Xanthomonas campestris* pv. *citri* ubraja se u ekonomski najštetnije parazite citrusa na svijetu. Vrlo važni domaćini bakterijama jesu vinova loza, agrumi, koštičave i jezgričave voćke, kukuruz, krumpir, rajčica, paprika i ukarasno bilje.

Fitoplazme. Fitoplazme su specifični patogeni koji žive u biljnim stanicama, a napadnutim biljkama nanose štetu u smanjenu plodonošenja ili dovode do njihova ugibanja. Ovdje je opisano 12 fitoplazmi koje napadaju brijest, voćke, vinovu lozu, povrće i druge biljke. Od opisanih u našim je krajevima poznato 5

vrsta fitoplazmi.

Spiroplazme. Navedena je samo jedna spiroplazma koja agrumima može značajno umanjiti kvalitetu i prinos plodova. Rasprostranjena je širom svijeta, pa i u Europi.

Gljive. U knjizi je opisano 60 vrsta gljiva uzročnika bolesti biljaka. Najviše vrsta (38) pripada askomicetima. Opisano je 19 vrsta bazidiomiceta, a 3 vrste pripadaju nižim gljivama, odnosno pseudogljivama. Na listi I/A1 nalaze se 24 vrste gljiva, na listi II/A1 nalazi se 14 vrsta, na listi II/A2 nalaze se 14 vrsta, a na listi II/B 4 vrste gljiva. Od navedenoga broja šumskim gospodarskim vrstama pripada gotovo polovica opisanih gljiva.

Slično kao i kukci, gljive dolaze na specifičnom domaćinu ili na mnogo domaćina. Na poljoprivrednim biljkama dolaze gljive koje im nanose vrlo velike štete, ali neke su manjeg značaja.

Virusi. Virusi su specifična skupina patogenih organizama. Skloni su napadati mnogobrojne domaćine iz mnogih porodica bez obzira koliko su srodno udaljene. Napadnutim biljkama nanose različitu štetu, od neznatnih šteta do katastrofalnih šteta. Neki zaraze određene vrste domaćina, ali ima i takvih koji naseljavaju po nekoliko stotina različitih vrsta biljaka. Neki kukci prenose određene viruse pa su ti kukci važniji kao vektori virusa nego kao štetnici svojih biljaka domaćina. U ovoj knjizi opisano je 60 vrsta virusa. Najbrojniji su Nepovirusi (11), Potyvirusi (7) i Begomovirusi (6). Prema domaćinima, najviše virusa parazitira na krumpiru i srodnim vrstama (više od 30), pa na agrumima, slijede vrste iz rodova *Prunus*, *Vitis*, *Rubus*, *Fragaria* i *Phaseolus*. Drugi su domaćini podložni velikom broju vrsta virusa.

Viroidi. Viroidi su specifična skupina biljnih patogena, a mogu nanijeti velike štete napadnutim biljkama. Ovdje su opisana samo 3 viroida koji su štetni za krumpir, rajčicu, duhan, petuniju i krizantemu.

Parazitske cvjetnice. U knjizi je opisano 8 vrsta parazitskih cvjetnica iz roda *Arceuthobium* na četinjačama u S. Americi.

Atlas završava vrlo opširnim popisom literature na 29 stranica, a na kraju je indeks opisanih štetnih organizama. Svi opisani organizmi odnose se na Bosnu i Hercegovinu, ali gotovo istovjetno i na Hrvatsku. Zato je Atlas potpuno primjenjiv i u Hrvatskoj.

STRUČNI SKUPOVI

OSVRT NA 9. SIMPOZIJ O ZAŠTITI BILJA U BOSNI I HERCEGOVINI

U Tesliću je od 6. do 8. studenog 2012. održan 9. simpozij o zaštiti bilja. Organiziralo ga je Društvo za zaštitu bilja u BiH. Na simpoziju je bilo oko 200 sudionika. Materija simpozija bila je podijeljena na sekcije.

Sekcija Fitopatologija: U toj sekciji obrađena su dva virusna oboljenja na lukovicama i paprici, jedna fitoplazma na kukuruzu, jedna bakterioza na luku i